

บทที่ ๒

ประวัติหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล โดยจำแนกประเด็นศึกษาออกเป็น ๔ ประเด็น ดังนี้ ๑) ความเป็นมาและความสำคัญของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล ๒) องค์ประกอบสำคัญของของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล ๓) การวางแผนงานอบรมประชาชน และ ๔) ผลจากการดำเนินงานในปัจจุบัน

๒.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล

หน่วยงาน อ.ป.ต. เป็นชื่อย่อมาจากหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เป็นความริเริ่มของคณะสงฆ์ ซึ่งมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธมฺหาเถร ป.ธ.๙) วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงได้ก่อตั้งขึ้นมา^๑ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการ คือ ๑) เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้องตามสภาพของท้องถิ่นนั้น ๆ ๒) เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานที่ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน ซึ่งให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้าเพื่อไม่ต้องให้ประชาชนอพยพย้ายถิ่นฐานหรือไปขายแรงงาน และ เสริมสร้างภูมิปัญญาในการพัฒนาภูมิปัญญาของตน ปลุกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาอาชีพเพื่อจะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมโดยยึดคติว่าคนขยันย่อมหาทรัพย์ได้ ๓) เป็นศูนย์รวมระดมความคิดของประชาชนประจำตำบล คือ ร่วมคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ ๔) เป็นศูนย์รวมพลังในการปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและสินทรัพย์ของคนในตำบล ปลอดภัยจากโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่นๆ ๕) เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเรื่องราว ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เป็นผู้เสนอโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับตำบลต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคมและมหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบ โดยได้มีการออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๑๘ ขึ้นออก

^๑ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, การประชุมสัมมนาฯ สรุปผลการปฏิบัติงาน และมอบรางวัลดีเด่น ครั้งที่ ๓/๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

โดยมีวัตถุประสงค์ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆของชุมชน เพื่อช่วยประชาชนให้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ตามสมควรในด้านต่างๆตามกรอบการดำเนินงานที่กำหนดไว้ ๘ ด้านคือ

๑. ศีลธรรมและวัฒนธรรม
๒. สุขภาพอนามัย
๓. สัมมาชีพ
๔. สันติสุข
๕. ศึกษาสงเคราะห์
๖. สาธารณสงเคราะห์
๗. กตัญญูกตเวทีตาธรรม
๘. สามัคคีธรรม^๒

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๕๒๔ มหาเถรสมาคมได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๑๘ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายและสภาพการณ์ในปัจจุบัน^๓ ทำให้ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มหาเถรสมาคมจึงได้มีคำสั่งให้ยกเลิกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ และประกาศใช้ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖ ในวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖ สำคัญ คือ ให้มีการดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลในรูปแบบคณะกรรมการจากทั้งพระสงฆ์ผู้นำชุมชนและประชาชน และให้เจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นดำเนินการตามระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อก่อตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้ครบทุกเขตปกครองคณะสงฆ์ระดับตำบลให้แล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ทำให้ในปัจจุบันหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจึงมีจำนวนกว่า ๕,๙๒๒ หน่วย กระจายอยู่ในเกือบทุกตำบลในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการ คือ

๑. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเองได้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ถูกต้อง ตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

^๒ กรมการศาสนา <http://s-hatcore-work.blogspot.com/2014/12/blog-post.html>
(๗ มีนาคม ๒๕๕๙)

^๓ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม . (๒๕๕๖). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๓๐/๒๕๔๕ สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม มติที่ ๔๙๕/๒๕๔๕ เรื่อง ขออนุมัติปรับปรุงคณะกรรมการปรับปรุงแก้ไขระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘.

^๔ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (๒๕๕๖). ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖.

๒. เพื่อเป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่างวัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าในทุกด้าน เช่น

- ช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญก้าวหน้าตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น นั้น ๆ ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นหรือไปขายแรงงานที่อื่น
- ช่วยกันพัฒนาท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภูมิปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วยกันปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนมีศีลธรรม ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

- ช่วยกันพัฒนาอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เราเรียกกันว่า สัมมาชีพ ทั้งนี้เพื่อที่จะหารายได้มาพัฒนาครอบครัว หมู่บ้าน และสังคมที่ตนอาศัยอยู่โดยไม่เลืกกงานหนักเอาเบาสู้ ยึดคติว่า คนขยันย่อมหาทรัพย์ได้

๓. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ใครมีความคิดอะไรที่เป็นประโยชน์สร้างสรรค์ที่จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงออกที่หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล เข้าทำนองที่ว่า ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ จะนำชาติให้เจริญ

๔. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุขช่วยกันปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิต และทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย อุทกภัย วาตภัย หรือภัยอื่นๆ ให้ทุกคนนอนตาหลับ เข้าทำนองว่า ถึงคราวมีทุกข์ ช่วยกันแก้ไข ถึงคราวสุขสบายก็ไม่ตกอยู่ในความประมาท

๕. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารของทางราชการจำเป็นจะต้องรับทราบอย่างทันทั่วถึงตรงไปตรงมายุคนี้เป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ถ้าหากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์ของบ้านเมืองไม่ถูกต้องและนำไปสู่การแก้ไขปัญหาไม่ถูกต้อง

เพื่อให้วัตถุประสงค์หลักทั้ง ๕ ประการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่างแท้จริงหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจำเป็นต้องปรับบทบาทของหน่วยให้มีความคล่องตัว โดยการจัดตั้งองค์กรในรูปของคณะกรรมการตามระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช ๒๕๔๖

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ.๒๕๔๖) มีจำนวน ๕,๔๐๑ หน่วยทั่วประเทศ บางหน่วยไม่สามารถจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ได้เนื่องจากขาดปัจจัยหลายประการ เช่น บุคลากรและอุปกรณ์ที่จะมาสนับสนุนในการดำเนินงาน จึงเห็นควรประสานกับองค์กรและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ และองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ของกระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีเครือข่ายโยงใยทั่วประเทศ ช่วยวางแผนในการทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้าน

การศาสนา ดังนี้

๑. ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมเข้าใจและปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข โดยมี การเผยแผ่หลักธรรมไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลายกว้างขวางและต่อเนื่อง

๒. การศึกษาของคณะสงฆ์ต้องยกระดับให้มีคุณภาพสูงขึ้นรวมทั้งขยายผลออกไปให้กว้างขวางทั่วถึงทุกวัด

๓. ศาสนสถานสำหรับพระพุทธศาสนา คือ วัดต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นแกนนำในการเผยแผ่หลักธรรมและให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถสงเคราะห์เกื้อกูลชุมชนในทุกๆ ด้านที่ไม่ขัดต่อกฎหมายและพระธรรมวินัย

๔. ระดมสรรพกำลังจากศาสนิกชนและองค์กรทางพระพุทธศาสนาที่มีอยู่ให้มีส่วนร่วมทำนุบำรุงอุปถัมภ์ในกิจการพระศาสนาซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนทุกคนรวมทั้งการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างองค์กรทางพระพุทธศาสนาด้วยกันและองค์กรอื่นๆ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งสันติภาพที่ยั่งยืน

๕. เร่งรัดพัฒนาการด้านบริหารงานพระพุทธศาสนาเพื่อนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองของพระศาสนาและเพื่อให้บุคลากรทางพระศาสนาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๑ การเผยแผ่หลักธรรมสู่ประชาชนของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล

การส่งเสริมให้พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนไปสู่ประชาชนทุกเพศทุกวัยเพื่อให้ประชาชนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลเหมาะสมกับเพศวัยของแต่ละคนนั้นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. สนับสนุนให้พระภิกษุและผู้ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ได้รับการรับรองจากทางราชการและคณะสงฆ์ จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนอย่างทั่วถึง

๒. จัดทำแผนการเผยแผ่หลักธรรมให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่องรวมทั้งสร้างเครือข่ายการดำเนินงานเผยแผ่หลักธรรมให้ครอบคลุมกลุ่มคนทุกระดับ

๓. ส่งเสริมให้สถาบันทางพระพุทธศาสนาและองค์กรที่เกี่ยวข้องภาครัฐและเอกชนมีบทบาทในการเผยแผ่หลักธรรมแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ ข้าราชการ และประชาชนโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๔. ส่งเสริมให้มีการจัดอบรมการฝึกสมาธิแก่เยาวชน นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และประชาชนอย่างต่อเนื่อง

๕. สนับสนุนให้นักวิชาการ องค์กร สถาบันต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาจัดทำคู่มือและสื่อเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมออกเผยแพร่แก่ประชาชน

๖. จัดดำเนินการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนเพื่อสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมกับเพศและวัยของกลุ่มคนทุกระดับ

๗. ส่งเสริมให้มีการประกอบศาสนพิธีให้ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาในโอกาสต่างๆ เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๒.๑.๒ การพัฒนาศาสนสถานให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการเผยแพร่หลักธรรม

การพัฒนาวัดและศาสนสถานให้เหมาะสมกับเป็นสถานที่เผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามสนภาวะของสังคม และให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนโดยจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดและศาสนสถานให้สะอาดร่มรื่น มีเสนาสนะที่สวยงามและทันสมัย มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

๑. พัฒนาและปรับปรุงวัดและศาสนสถานให้มีความสะอาดร่มรื่น ถาวรและมั่นคงเหมาะสมกับเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบศาสนกิจและการจัดกิจกรรมของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนจิตใจ และเป็นอุทยานทางการศึกษา

๒. สนับสนุนและส่งเสริมให้วัดและศาสนสถานเป็นศูนย์กลางชุมชนในท้องถิ่น และสนับสนุนให้ทางราชการใช้ศาสนสถานเป็นศูนย์กลางประชุมอบรมของท้องถิ่น

๓. สนับสนุนให้วัดและศาสนสถานทำหน้าที่เก็บกักสงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่างๆ

๔. ให้การศึกษาและอบรมแก่พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาให้มีความรู้ในการบริหารจัดการวัดและศาสนสถานตามหลักการบริหารสมัยใหม่

๒.๑.๓ การระดมสรรพกำลังทำนุบำรุงอุปถัมภ์พระศาสนา

โดยการเร่งรัดให้พุทธศาสนิกชนและองค์กรทางศาสนาทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมทำนุบำรุงอุปถัมภ์และพัฒนากิจการพระศาสนา โดยระดมสรรพกำลังตามกำลังตามความสามารถและความสนใจในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียนเพื่อสามัคคี และความมั่นคงภายในชุมชน

- ส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนและองค์กรอื่นๆ ในชุมชนทั้งภาครัฐและเอกชนทำหน้าที่ให้การทำนุบำรุงอุปถัมภ์และพัฒนาศาสนสถาน

- สนับสนุนให้มีการระดมทุนและจัดตั้งกองทุนเพื่อกิจการพระพุทธศาสนา

- ส่งเสริมและประสานงานให้มวลสมาชิกในองค์กรทุกระดับได้รู้จักและแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกันตลอดจนได้ร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การดำเนินงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้จะต้องมีการพัฒนาการบริหารงานด้านพระศาสนาให้มีประสิทธิภาพด้วยการเร่งรัดพัฒนาการบริหารงานด้าน

พระศาสนา ทุกระดับ สนับสนุนการบริหารการปกครองคณะสงฆ์และพัฒนาระบบสารสนเทศระบบ การติดตามประเมินผลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลแต่ละหน่วยสามารถนำหลักธรรมดังกล่าวไปปรับ ใช้ขยายผลถ่ายทอดไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เกิดความตื่นตัวในการที่ จะร่วมมือกันพัฒนาหมู่บ้านของตน อันที่จริงหัวข้อธรรมที่จะใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นมิใช่จะมีเพียง ๘ ประการ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้เท่านั้นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยใดพิจารณา เห็นว่า ในท้องถิ่นประโยชน์แก่ชุมชนในท้องถิ่นของตน ก็สามารถจะเลือกดำเนินการได้ เพื่อให้เกิด ความหลากหลาย

ก่อนอื่นจะต้องทำความเข้าใจว่า หลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาจิตใจนั้นมีมากมาย หลายประเภท บางอย่างเหมาะสมแก่คนทั่วไป เช่น ความไม่ประมาท ความเกลียดชังกลัวบาป การ พึ่งตนเองความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น บางอย่างเหมาะสมสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน เช่น หน้าที่ของ สามีภรรยาที่ควรปฏิบัติต่อกัน บางอย่างเหมาะสม เฉพาะนักบวช เช่น ความมักน้อย ความสันโดษ บางอย่างเหมาะสมแก่ผู้ต้องการมนุษยสมบัติและสวรรค์สมบัติ บางอย่างเหมาะสม สำหรับผู้ต้องการนิ พพานสมบัติ บางอย่างเหมาะสมผู้มีอุปนิสัยหรือญาณบารมีแก่กล้าแล้ว เหล่านี้เป็นต้น ดังนั้น ผู้ศึกษา พระพุทธศาสนาจึงจำต้องรู้เรื่องนี้ มิฉะนั้น จะเข้าใจไขว้เขว เช่น ยารักษาโรค ผู้ใช้จะต้องรู้ว่ายาชนิด นี้ ไข้แก้โรคอย่างนี้ ยาชนิดนั้นไข้แก้โรคอย่างนั้น หรือยาชนิดนี้เป็นยาบำรุงกำลังร่างกายไม่ใช่รักษา โรค เมื่อเข้าใจอย่างนี้ จะได้ใช้ยาไม่ผิด

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาจะต้องยอมรับก่อนว่า ตนมีความรู้ในวิชา พระพุทธศาสนามากน้อยเพียงไร ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเข้าใจผิด เพราะมีบางคนพอเริ่มศึกษาก็ถามถึง พระนิพพานเลน พอฟังคำอธิบายไม่รู้เรื่องก็โทษคนอธิบาย โทษธรรมแทนที่จะ โทษตัวเองว่ามีความรู้ น้อย บางคนเลยไม่ยอมศึกษาต่อ เพราะเข้าใจว่าพระพุทธศาสนาเข้าใจยาก เลยไม่สนใจ

๒.๑.๔ ภูมิปัญญาไทย

แม้การพัฒนาที่ผ่านมาบางเรื่องอาจจะผิดพลาดก่อผลเสียในตำบลให้หมู่บ้านทำให้เกิด การสูญเสียทรัพยากร มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เกิดช่องว่างทางสังคม ทำให้สถาบันครอบครัวและ สถาบันชุมชนอ่อนแอลงจนเกิดปัญหาด้านสังคม การแย่งชิงทรัพยากรและวิกฤตการณ์การพัฒนา หมู่บ้าน หลายหมู่บ้านได้เรียนรู้แผนใหม่เพื่อลดความรุนแรงของผลกระทบจากการพัฒนาที่ผิดพลาด หันมาสร้างสรรค์รูปแบบและวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์และสังคมของ ชุมชนโดยอาศัยองค์ประกอบคือมรดกทางภูมิปัญญาหรือความรู้ในชีวิตที่มีอยู่เดิมในชุมชนของท้องถิ่น นั้น ๆ เข้าร่วมกับแผนพัฒนาการสมัยใหม่เป็นกระบวนการถ่ายทอดทางภูมิปัญญา ประสานกับการ เรียนรู้จากการปรับตัวของชาวบ้านโดยกระแสภูมิปัญญานี้ และเล็งเห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาเราให้ ความสำคัญกับความรู้ภูมิปัญญาไทยน้อยกว่าความรู้ทางวิชาการแบบสากลของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

ปัจจุบันบทบาทของภูมิปัญญาไทยในการพัฒนาสังคมเริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นจากหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรชุมชน การศึกษาค้นคว้าและนำไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ มีมากขึ้น มูลเหตุที่ภูมิปัญญาไทยมีบทบาทในหลายๆหน่วยงานและในการพัฒนาหลายๆ ด้าน เพราะภูมิปัญญาไทยมีความหลากหลายในวิถีชีวิตของคนในสังคมภูมิปัญญาไทยจึงเกี่ยวข้องกับสังคมโดยมี"คน"เป็นศูนย์กลางของความสัมพันธ์กับคนในสังคม สิ่งแวดล้อมและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้คนในสังคมเป็นผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นผู้เรียนรู้ สืบทอด พัฒนา ถ่ายทอด และนำความรู้ภูมิปัญญามาพัฒนาวิถีชีวิตของคนในสังคม องค์ความรู้ที่คนในสังคมไทยยอมรับถือเป็นมรดกที่สืบทอดมาคู่กับประเทศไทยทั้งหมดนี้เรียกว่า"ภูมิปัญญาไทย"

๒.๑.๕ สาขาภูมิปัญญาไทยที่ควรส่งเสริม

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึงความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยีโดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิมซึ่งคนคนสามารถพึ่งพาตนเองในภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิตการแก้ไขโรคและแมลง และการรู้จักนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ไปใช้ได้ อย่างเหมาะสมกับการเกษตรกรรม เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึงการรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์แผนไทย หมายถึงความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึงความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์พัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึงความสามารถในด้านบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและธุรกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึงความสามารถในการผลิตผลงานด้านศิลปสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาการจัดการ หมายถึงความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินการต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่น ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์การของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ที่ดีหมายถึงกระบวนการเรียนรู้พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึงความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษาตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึงความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อชุมชนบุคคลและสิ่งแวดล้อม มีการถ่ายทอดหลักธรรมทางศาสนา เช่น การบวชป่า ประเพณีบุญประเพณีข้าว ของชาวอีสาน เป็นต้น.

๒.๑.๖ การประชุม

ในบทนี้จะได้กล่าวถึงเรื่องการประชุม เพราะคณะกรรมการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลจะต้องมีความผูกพันอยู่กับการประชุมเป็นอย่างมากจำเป็น,ต้องรู้หลักและวิธีการประชุมโดยถูกต้องชัดเจนจนสามารถนำไปใช้ในการบริหารงาน ของคณะกรรมการได้เพราะการประชุมเป็นอุปกรณ์ทางการบริหารงาน การที่บุคคลหลายคนประกอบกันเข้าเป็นคณะกรรมการได้ เพราะการประชุมเป็นอุปกรณ์ทางการบริหารงาน การที่บุคคลหลายคนประกอบกันเข้าเป็นคณะเพื่อปรึกษาหารือ หรือพิจารณาปัญหาใดๆ หรือเพื่อดำเนินกิจการใดๆ ชื่อว่า "การประชุม" การที่คณะกรรมการที่จะร่วมกันเพื่อปฏิบัติหน้าที่ประชุมจะมีการเสนอญัตติ-อภิปราย จึงจะชื่อว่า "การประชุม"

๒.๑.๖.๑ วัตถุประสงค์ของการประชุม

การประชุม แม้จะมีมากหลายรูปแบบก็ตาม แต่พอสรุปโดยลักษณะ มี ๖ คือ

- ๑) ประชุมปรึกษาหารือ หรือพิจารณา หรือเพื่อรับทราบ
- ๒) ประชุมชี้แจง สั่งการ มอบงานหรือนโยบาย
- ๓) ประชุมอบรมหรือประชุมเชิงวิชาการหรือประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ๔) ประชุมสัมมนา
- ๕) ประชุมปฏิบัติภารกิจ
- ๖) ประชุมสังสรรค์ หรือสร้างสรรค์ความสามัคคี

ในที่นี้ จะกล่าวถึงความหมายและวัตถุประสงค์ของการประชุม ๖ ลักษณะนี้โดยย่อๆ พอเป็นแนวทางการปฏิบัติของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลได้ ดังนี้

๑) ลักษณะที่ ๑ เป็นการประชุมของคณะกรรมการ เพื่อปรึกษาหารือหรือรับทราบเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะที่เกิดขึ้นหรือเรื่องที่ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วให้ที่ประชุมได้รับทราบ

๒) ลักษณะที่ ๒ หมายถึงการประชุมที่จัดขึ้น เพื่อ

- นำชี้แจงเรื่องที่ควรแนะนำชี้แจง
- สั่งการในเรื่องที่ควรสั่งการ
- มอบงานใดๆ ให้รับไปปฏิบัติ
- ให้รับทราบนโยบาย

๓) ลักษณะที่ ๓ หมายถึงการประชุมผู้ได้บังคับบัญชาหรือกลุ่มชนอื่น เพื่อ

- อบรมให้ได้รับความรู้ในเชิงวิชาการ
- เพื่อฝึกอบรมให้เกิดทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่

๔) ลักษณะที่ ๔ หมายถึงการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นเรื่องหนึ่งทั้งที่อยู่ในงานรับผิดชอบหรือเรื่องโดยทั่วไปเพื่อหาข้อสรุปแต่ผลของการประชุมเป็นเพียงข้อเสนอแนะผู้เกี่ยวข้องจะปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้

๕) ลักษณะที่ ๕ หมายถึงการประชุมเพื่อร่วมกันกระทำกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบ ทั้งในกรณีทั่วๆ ไป

๖) ลักษณะที่ ๖ หมายถึงการประชุมพบปะสังสรรค์ เพื่อ

- ยุติหรือชี้ขาดปัญหาต่างๆ
- รับทราบนโยบาย คำชี้แจง คำสั่ง หรือแนวทางการปฏิบัติงาน
- พัฒนาทางวิชาการและการปฏิบัติ
- วิจัยข้อมูลและหาข้อสรุป
- ดำเนินการกิจในความรับผิดชอบ
- สร้างสรรค์ความสามัคคี

แต่เมื่อสรุปแล้วคงมี ๒ ประการ คือ

๑) เพื่อป้องกันความเสื่อม

๒) เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้า

๒.๑.๖.๒ องค์ประชุม

การประชุมที่จัดตั้งขึ้นเป็นรูปแบบคณะกรรมการหรือรูปแบบใดก็ตาม จะต้องมีการกำหนดจำนวนผู้เข้าประชุมขั้นต่ำไว้ มีผู้เข้าประชุมครบตามที่กำหนดจึงจัดเป็นองค์ประชุม หากมีผู้เข้าประชุมไม่ถึงจำนวนที่กำหนด จะไม่เป็นองค์ประชุม เกี่ยวกับเรื่ององค์ประชุมนี้มีข้อควรศึกษา ดังนี้

๒.๑.๖.๓ ส่วนประกอบขององค์ประชุม

การประชุมโดยทั่วไป กำหนดองค์ของที่ประชุมไว้ตามความเหมาะสมแก่ลักษณะงาน คือ

- ๑) ประธานกรรมการ ประธาน.....รองประธาน
- ๒) กรรมการ หรืออนุกรรมการ
- ๓) เลขานุการ

ส่วนประกอบขององค์ประชุมและผู้สนองงานที่ประชุมนั้น ย่อมมีหน้าที่ในการประชุมแตกต่างกันตามตำแหน่ง คือ หน้าที่ของประธานที่ประชุม

- ๑) รักษาความเรียบร้อยในที่ประชุม
- ๒) ควบคุมการประชุมให้เป็นไปโดยถูกต้องตามข้อบังคับหรือระเบียบแบบแผน
- ๓) อนุญาตให้ผู้ใดผู้หนึ่งอภิปราย
- ๔) จำกัดเวลาให้อภิปราย
- ๕) จำกัดเวลาให้อภิปรายในประเด็นได้แย้งหรือสนับสนุน
- ๖) มีสิทธิใช้มติวินิจัย

๗) สั่งพักการประชุมชั่วคราว หรือสั่งปิดประชุม หรือสั่งเลื่อนการประชุมออกไปประชุมในคราวต่อไปรองประธาน มีหน้าที่ปฏิบัติการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้

๒.๑.๖.๓ หน้าที่ของกรรมการหรืออนุกรรมการ

- ๑) เข้าประชุมตามกำหนดที่นัดหมาย
- ๒) ข้อบัญญัติตามระเบียบข้อบังคับ
- ๓) เสนอข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ และคัดค้านหรือสนับสนุนโดยการอภิปรายในเมื่อได้รับอนุญาต
- ๔) เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของประธาน และเคารพต่อระเบียบข้อบังคับของที่ประชุม
- ๕) มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

๒.๑.๖.๔ หน้าที่ของเลขานุการ

๑) ระยะก่อนประชุม จัดทำระเบียบวาระการประชุม จัดทำและส่งหนังสือนัดประชุมพร้อมกับส่งระเบียบวาระการประชุมด้วย (ถ้ามี) จัดส่งรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว และเตรียมการอื่นๆ

๒) ระยะการประชุม ควบคุมดูแลงานเกี่ยวกับการประชุมให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยและให้เป็นไปตามที่ประธานสั่ง จดบันทึกการประชุม

๓) ระยะเวลาหลังการประชุม จัดทำรายงานการประชุมแล้ว ปฏิบัติการอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานผู้ช่วยเหลือเลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ช่วยเหลือกิจการทั่วไปของเลขานุการหรืออาจทำการแทนเลขานุการ

ที่กล่าวมานี้เป็นหลักประชุมโดยทั่วไป แต่ในการประชุมเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์หรือการประชุมอื่นๆ มิได้กำหนดไว้ชัดเจน ก็คงปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวโดยอนุโลม แต่หลักสำคัญของการประชุมของคณะสงฆ์นั้น ท่านให้ถืออธิปไตยธรรมเป็นหลัก

๒.๑.๖.๕ การเตรียมการและวิธีการประชุม

การเตรียมการประชุม

การประชุมมีการเตรียมการอันเป็นเบื้องต้น การเตรียมการนั้นย่อมขึ้นอยู่กับที่ประชุมใหญ่หรือเล็ก หากที่ประชุมใหญ่ต้องมีการเตรียมการมาก การเตรียม การประชุมแบ่งเป็น ๒ คือ

๑. การเตรียมการของผู้เข้าประชุม

- ๑) เตรียมการตรวจวาระการประชุมให้เข้าใจ
- ๒) เตรียมตรวจข้อบังคับของการประชุม
- ๓) เตรียมหาประเด็นโต้แย้งหรือสนับสนุน
- ๔) เตรียมเสนอญัตติ

๒. การเตรียมการของเลขานุการหรือเจ้าหน้าที่

- ๑) เตรียมจัดสถานที่ประชุม
- ๒) เตรียมอุปกรณ์การประชุม
- ๓) เตรียมการอื่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการประชุม

วิธีการประชุม

ส่วนวิธีการประชมนั้น เฉพาะที่เป็นแนวทางของการประชุมโดยทั่วไป มีดังนี้

๑. เลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ต้องเตรียมสมุดลงนามสำหรับผู้เข้าประชุม
๒. กรรมการหรือสมาชิกมาถึงแล้ว ต้องรับลงนามก่อนการประชุม
๓. ถึงเวลาประชุม ประธานกล่าวเปิดประชุม
๔. ประธานแจ้งเรื่องใดๆ ให้ที่ประชุมทราบ
๕. เลขานุการหรือเจ้าหน้าที่อ่านรายงานการประชุมครั้งที่แล้วเพื่อให้ที่

ประชุมพิจารณารับรองรายงานการประชุม

๖. เมื่อที่ประชุมรับรองรายงานการประชุมแล้ว ให้ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระต่อไป

๗. เมื่อกรรมการหรือสมาชิกอภิปรายประเด็น เลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ต้องจดบันทึก

๘. เมื่อที่ประชุมลงมติในญัตติใด เลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ต้องจดบันทึกเป็นหลักฐาน

๙. กรรมการหรือสมาชิกที่จะอภิปราย ต้องได้รับอนุญาตจากประธาน

๑๐. ประธานต้องวางตนเป็นกลาง และควบคุมการประชุมให้เป็นไปด้วยดี ส่วนการประชุมของเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์ชั้นต่างๆ ก็มีการเตรียมการและวิธีการประชุมลักษณะเดียวกัน จะอนุโลมตามวิธีกล่าวมานี้ก็ได้

๒.๑.๖.๖ เอกสารการประชุม

เอกสารเป็นอุปกรณ์อันสำคัญยิ่งที่จะขาดมิได้ในการประชุมการจัดการทำเอกสารประชุมเป็นหน้าที่ของเลขานุการหรือเจ้าหน้าที่เอกสารประชุมนั้นแยกเป็น ๒ คือ

๑. ระเบียบวาระการประชุม

เรื่องหรือประเด็นที่เตรียมนำเข้าปรึกษาหารือ หรือพิจารณาทำความตกลงกันในที่ประชุม ชื่อว่า "เรื่องที่จะประชุม" และการจัดเรื่องเข้าลำดับแห่งการพิจารณาก่อนหลังชื่อว่า "ระเบียบวาระการประชุม" โดยปกติ ที่ประชุมจะต้องดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม การประชุมจึงจะเป็นไปโดยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ ที่ประชุมใดไม่ดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระแล้วที่ประชุมนั้นย่อมไม่เป็นระเบียบ และระเบียบวาระการประชุมนั้นจะต้องจัดส่งให้แก่ผู้เข้าประชุมพร้อมกับการนัดประชุมนั้น กำหนดให้จัดเรื่องที่จะพิจารณาก่อนหลัง ดังนี้

- ๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งที่ประชุมเพื่อทราบ
- ๒) รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว
- ๓) เรื่องด่วน
- ๔) เรื่องธรรมดา
- ๕) เรื่องจรหรือเรื่องอื่นๆ

วิธีจัดทำระเบียบวาระการประชุม นั้นให้เป็นหน้าที่ของเลขานุการหรือเจ้าหน้าที่ผู้จัดทำต้องรวบรวมเรื่องที่จะนำเข้าพิจารณาแล้วจัดลำดับ โดยกำหนดรูปแบบ ดังนี้

๑. ระเบียบวาระการประชุม.....
๒. ครั้งที่.....สมัย.....
๓. วันที่.....
๔. สถานที่.....
๕. หัวข้อเรื่องหรือประเด็นตามระเบียบวาระ
 - ๑) เรื่องที่ประธานจะแจ้งที่ประชุมเพื่อทราบ
 - ๒) รับรองรายงานการประชุมครั้งที่แล้ว
 - ๓) เรื่องด่วน
 - ๔) เรื่องธรรมดา

๕) เรื่องหรือเรื่องอื่น ๆ

๒. รายงานการประชุม

การบันทึกรายงานการประชุมแต่ละคนโดยละเอียดถูกต้องตามความเป็นจริง ชื่อว่า "รายงานการประชุม" รายงานการประชุมนั้น จะจัดทำหลังจากประชุมเสร็จแล้วโดยจัดทำตามที่ได้จดบันทึกไว้ในขณะที่ประชุม รายงานการประชุมแต่ละครั้งนั้น จะถือปฏิบัติตามมติที่ประชุมนั้นแล้ว เว้นแต่บางเรื่องซึ่งลงมติให้ปฏิบัติก่อนโดยมิต้องรอรับรองรายงานการประชุม รายงานการประชุมนั้นมีข้อที่ควรศึกษา ๔ ข้อ คือ

๑. ประโยชน์ของรายงานการประชุม

- ๑) เพื่อเก็บรายงานนั้นไว้เป็นหลักฐาน
- ๒) เพื่อถือมติของที่ประชุมเป็นหลักดำเนินการหรือข้ออ้างอิง
- ๓) เพื่อแสดงกิจการที่ล่วงไปแล้ว
- ๔) เพื่อแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบและถือปฏิบัติ

๒. หลักการจัดทำรายงาน

- ๑) รายงานโดยละเอียดทุกกระพริบความ พร้อมทั้งมติ (อาจลอกจากเทป)
- ๒) รายงานเฉพาะประเด็นที่สำคัญ อันเป็นเหตุนำไปสู่มติของที่ประชุม

พร้อมทั้งมติ

- ๓) รายงานเฉพาะเหตุผลหรือข้อเสนอ และหรือมติของที่ประชุม

๓. วิธีปฏิบัติ

- ๑) ต้องนำรายงานการประชุมครั้งที่แล้วซึ่งที่ประชุมรับรองแล้วให้ประธานลงนามรับรอง แล้วเก็บไว้เป็นหลักฐานเป็นหลักปฏิบัติและเป็นข้ออ้างอิง
- ๒) ส่งรายงานการประชุมที่รับรองแล้วแก่กรรมการหรือสมาชิกเพื่อทราบ
- ๓) ทำหนังสือยืนยันมติของที่ประชุมแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบและถือปฏิบัติ

ปฏิบัติ

- ๔) จัดทำรายงานการประชุมครั้งที่เสร็จใหม่ เพื่อเตรียมนำเข้าพิจารณารับรองในการประชุมครั้งต่อไป

- ๕) ถ้าเรื่องใดที่ประชุมมีมติให้ดำเนินการด่วน โดยมิต้องรับรองรายงานการประชุม ให้ทำหนังสือยืนยันเรื่องนั้นแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และถือปฏิบัติก่อนรับรองรายงานการประชุม

๔. แบบรายงานการประชุม กำหนดหัวข้อใหญ่ ๑๒ ข้อดังนี้

- ๑) รายงานการประชุม คือ หัวข้อใหญ่ ต่อด้วยคำว่า คณะกรรมการหรือชื่อที่ประชุมอื่น
- ๒) ครั้งที่ คือ บอกครั้งที่ประชุม
- ๓) วันที่ คือ บอกว่า เดือน และ พ.ศ.

- ๔) สถานที่ประชุม คอบอกว่าประชุม ณ ที่ใด
- ๕) ผู้มาประชุม บอกรายนามผู้เป็นองค์คณะที่ประชุมและเข้ามาประชุม เป็นรายบุคคลโดยระบุชื่อและตำแหน่ง ผู้เข้าประชุม ถ้ามีจำนวนมากอาจลงเฉพาะจำนวน
- ๖) ผู้ไม่มาประชุม บอกรายชื่อผู้เป็นองค์คณะที่ประชุมแต่ไม่มาประชุม เป็นรายบุคคล หรืออาจบอกเฉพาะจำนวน
- ๗) ผู้เข้าร่วมประชุม ระบุชื่อที่มีได้เป็นองค์คณะที่ประชุมแต่ได้เข้าประชุม
- ร่วมด้วย

- ๘) เริ่มประชุม บอกเวลาเริ่มประชุม
- ๙) ระเบียบวาระการประชุม ระบุดูระเบียบวาระการประชุมตามลำดับ พร้อมทั้งรายละเอียดตลอดจนมติที่ประชุมตามวาระที่ ๑ - ๒ - ๓ เป็นต้น
- ๑๐) เลิกประชุมเวลา บอกเวลาเลิกประชุม
- ๑๑) ผู้จัดรายงานการประชุม หมายถึงผู้จัดรายงาน จะเป็นเลขานุการ หรือเจ้าหน้าที่ก็ได้
- ๑๒) ผู้รับรองรายงานการประชุมหมายถึงประธานที่ประชุมซึ่งลงนามรับรองในเมื่อที่ประชุมรับรองรายงานประชมนั้นแล้ว

๒.๑.๗ สรุปหลักการของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ.๒๕๑๘ โดยมหาเถรสมาคมอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕

๒.๑.๗.๑ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในตำบล
๒. เพื่อรักษาสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
๓. เพื่อกำจัดปัญหาในสังคม
๔. เพื่อเป็นที่พึ่งทางกายและใจของสังคม
๕. เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติบ้านเมือง

๒.๑.๗.๒ คณะกรรมการ

๑. กรรมการโดยตำแหน่ง ได้แก่ บุคคลที่ประธานหน่วย อ.ป.ต. เสนอประธาน อ.ป.อ. และประธาน อ.ป.อ. อนุมัติตั้งและเป็นผู้แจ้งให้ทราบ ดังนี้
 - ๑) เจ้าอาวาสที่ตั้งหน่วย เป็นประธานกรรมการ
 - ๒) เจ้าอาวาสทุกวัดในตำบลนั้นๆ เป็นรองประธาน
 - ๓) กำนันในตำบลนั้น เป็นรองประธาน
 - ๔) ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน เป็นกรรมการ

๕) แพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการ

๒. กรรมการโดยแต่งตั้ง ได้แก่ บุคคลที่ประธานหน่วย อ.ป.ต. เสนอประธาน อ.ป.อ. และประธาน อ.ป.อ. อนุมัติตั้ง มีอายุคราวละ ๔ ปี ดังนี้

๑) ผู้ทรงคุณวุฒิ ชาย-หญิง ๕-๙ คน เป็นกรรมการ

๒) เลขานุการ ๑ รูป พระหรือฆราวาสเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ๑ รูป/คน

๓. การพ้นจากตำแหน่งกรรมการ ดังนี้

๑) ตาย

๒) ลาออก

๓) ดำรงตำแหน่งครบ ๔ ปี

๔. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

๑) จัดการอบรมประชาชนในตำบล

๒) ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนในตำบล

๓) ดำเนินการตั้งการเงิน ธุรการ อนุกรรมการ

๔) ดูแลทรัพย์สินของหน่วย

๕) ประชุมเสนอข้อคิดเห็น ข้อขัดข้อง

๖) ติดต่อประสานงาน

๗) สรุปกิจกรรม รายงาน อ.ป.ต.

๕. หน้าที่ต้องปฏิบัติโดยสรุป

๑) งานสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในตำบล

๒) งานด้านการประสานงาน

๓) งานด้านการเป็นศูนย์กลางของชุมชน

๔) งานการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล กฎระเบียบมหาเถรสมาคม

๒.๑.๗.๓ แนวทางปฏิบัติงาน

๑. แบบอบรม (นามธรรม) ตามหลัก ๘ หลัก ๓ กรณี คือ

๑) กรณีเฉพาะบุคคล

๒) กรณีเฉพาะบางกรณี

๓) กรณีทั่วไป

๒. แบบอบรม (รูปธรรม) ตามหลัก ๘ หลัก คือ

๑) **ศีลธรรมวัฒนธรรม** นำคนเข้าวัด ฟังธรรม ทำบุญ รักษาศีล พัฒนาท้องถิ่น ส่งเสริมประเพณีวันสำคัญต่างๆ ถิ่น ผ้าป่า เทศน์มหาชาติ ฯลฯ (การเขียนรายงาน)

๒) **สุขภาพอนามัย** รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด แจกยา จัดตั้งสาธารณสุขมูลฐาน บริการยาสามัญประจำบ้าน ออกก่าลัง สร้างส้วม โถงน้ำฝน ทำความสะอาด ฉีดวัคซีนต่อต้านเอดส์ ฯลฯ (ประชุม ร่วมงาน อสม.)

๓) **สัมมาชีพ** ปลูกยาสมุนไพร ผักสวนครัว ทำนา สวน ไร่ ขนม เพาะเห็ด ทำกับข้าว เย็บผ้า ทอเสื่อ พิมพ์ดีด ทำหม้อ จักสาน ช่างทุกชนิด ขับรถ ฯลฯ

๔) **สันติสุข** แบ่งคุ้ม แบ่งกลุ่ม แบ่งส่วนการปกครอง จัดตั้งกลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ ละอบายมุขทุกชนิดต่อต้านอันธพาล อภิบาลคนดี นำทางไกลยาเสพติด ฯลฯ

๕) **ศึกษาสงเคราะห์** ที่อ่านหนังสือพิมพ์ หอสมุด หอกระจายข่าว การศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมการเรียนการสอน มอบทุน อาหารกลางวัน ทักษะศึกษา จัดสอบวัดผล เข้าสอนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ สนับสนุนการประชุมสงฆ์ ราชการ ฯลฯ

๖) **สาธารณสงเคราะห์** จัดทำสนับสนุนส่งเสริมการทำถนน ตรอกซอย ขยาย บ่อน้ำ สระน้ำ ศาลาพักผ่อน ชุดคลอง ปลูกต้นไม้ สหกรณ์หมู่บ้าน ฼าปนกิจหมู่บ้าน อมทรัพย์ สวัสดิการอื่นๆ อนุรักษ์สาธารณประโยชน์ พัฒนาท้องถิ่น วัด บ้าน โรงเรียน ฯลฯ

๗) **กตัญญูทเวทิตา** จัดกิจกรรมวันสำคัญ วัด บ้าน วันพ่อ วันแม่ วันครู วันผู้สูงอายุ วันชาติ วันบุพการี วันสงกรานต์ วันสำคัญของศาสนา ฯลฯ

๘) **สามัคคี** ร่วมกิจกรรมทุกชนิด ร่วมจัดงานเทศกาล งานประเพณี งานฉลอง บรรพชาสามเณรหมู่ กฐิน ผ้าป่าสามัคคี งานแสดงออกต่างๆ ฯลฯ

๒.๑.๗.๔ การกิจโดยย่อ

๑. ช่วยสร้างสรรค์
๒. ช่วยบำรุงรักษา
๓. ช่วยขจัดปัดเป่า
๔. ร่วมสามัคคีมีเอกภาพ

๒.๒ องค์ประกอบสำคัญของของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล

องค์ประกอบของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบเกี่ยวกับความหมายของการเผยแผ่นั้น วศิน อินทสระ และไชย ญ พล^๕ได้อธิบายไว้ว่าการอบรมธรรมนั้นทำได้ ๓ วิธีคือ ๑) การพูด ๒) การเขียน และ ๓) การทำตัวอย่างให้ดูเป็นอยู่ให้เห็น ซึ่งการอบรมโดยการพูดนั้นเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายประการ เช่น คุณสมบัติของผู้พูด(หรือผู้แสดงธรรม) การเตรียมตัวของผู้พูด การค้นคว้าหาความรู้ที่เพียงพอ การเตรียมหลักฐานประกอบในการพูด และบุคลิกภาพของผู้พูด เป็นต้น ขณะที่การอบรมโดยการเขียนนั้นมีความแตกต่างออกไปเพราะการเขียนเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกนึกคิด ความคาดหวังความใฝ่ฝัน ภูมิปัญญาของผู้เขียน

^๕วศิน อินทสระ และ ไชย ญ พล, พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์และกลยุทธ์การประกาศธรรมสู่โลก

เช่นเดียวกับการพูดเพียงแต่ต้องใช้เวลามากกว่าและสามารถประดิษฐ์(ถ้อยความในการเขียน)ให้สวยงามกว่าคำพูดได้

ส่วนการอบรมโดยการทำตัวอย่างให้เห็นนั้น เป็นเรื่องสำคัญมากในการสอน สำหรับคนใกล้ชิดแล้วสำคัญกว่าการสอนด้วยวาจา เพราะตัวอย่างที่เขาได้เห็นนั้นเป็นเหมือนภาพยนตร์ที่ฉายซ้ำแล้วซ้ำเล่าให้เขาได้ดูอยู่ทุกวันถ้าเขานิยมชมชอบบทบาทและการกระทำคำพูดของเราผู้เป็นต้นแบบแล้ว (บทบาทความคิด การพูดและการกระทำของเรา)ก็จะซึมลึกลงไปในความรู้สึกนึกคิดของเขา และถูกหล่อหลอมจนเป็นอุปนิสัยอันถาวรต่อไป การทำตัวเองให้ดีจึงเป็นการอบรมศาสนาอยู่ในตัว ขณะที่อรรถ พนาราม^๖ กล่าวถึงการอบรมพระพุทธศาสนาไว้ว่า การอบรมพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง การนำคำสอนในพระพุทธศาสนาไปปรากฏต่อการรับรู้ของบุคคล กลุ่มบุคคลและมวลชนผ่านสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคลและสื่อมวลชน โดยมุ่งหวังให้ผู้รับเข้าใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์คือสามารถสงบระงับกิเลสในระดับต่างๆจนถึงพระนิพพาน ซึ่งการอบรมศาสนาแต่เดิมทีเป็นการสื่อสารระดับบุคคลซึ่งแบ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารในกลุ่ม (Group Communication) และการพูดในที่สาธารณะ (Public Speaking) การสื่อสารระดับบุคคลนี้ปรากฏอยู่ทุกรูปแบบในการเทศนาของพระพุทธเจ้าสู่พระสาวกและเวไนยสัตว์ การสั่งสอนพระธรรมของพระสาวกสู่ผู้คน การฟังธรรม คือ ปริยัติและการนำธรรมะนั้นมาปฏิบัติจนเกิดผล คือ ปฏิบัติเป็นการปฏิบัติตามสิกขา ๓ คือการศึกษาพระพุทธศาสนาตามลำดับขั้นเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล เป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เกิดขึ้นภายในเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เป็นกระบวนการที่บุคคลแต่ละคนสื่อสารตอบโต้กับตนเองโดยระบบประสาทส่วนต่างๆตอบโต้กันภายใน ในทางพระพุทธศาสนานี้ก็คือกระบวนการเรียนรู้ ขัดเกลากิเลสในใจตนและแสดงออกมาเป็นคุณธรรมในระดับขั้นต่างๆได้แก่ ทาน ศีลและภาวนา การสื่อสารทั้งสองแบบนี้เป็นการสื่อสารที่ได้ผลมากที่สุดในการศึกษาพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพของสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป ทำให้รูปแบบของการอบรมพระพุทธศาสนาต้องขยายตัวมาสู่สื่อมวลชนเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคมให้มากที่สุดโดยที่ลักษณะของการอบรมพระพุทธศาสนาผ่านสื่อมวลชนนั้นมีปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ (คอลัมน์ธรรมะในหนังสือพิมพ์รายวันฉบับต่างๆ) นิตยสารและวารสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ การจัดตั้งคลื่นวิทยุเพื่อพระพุทธศาสนา การแทรกการธรรมะคั่นระหว่างรายการทั่วไป ฯลฯ การใช้สื่ออินเทอร์เน็ตและมัลติมีเดียร่วมในการอบรมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

^๖อรรถ พนาราม. สื่อมวลชนกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕) หน้า ๕.

๒.๒.๑ การอบรมหลักธรรมสู่ประชาชนครั้งแรก

ภายหลังพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ธรรมอันประเสริฐด้วยพระองค์ พระองค์ทรงพระเมตตา ทรงพระดำริหาคนที่ควรจะได้รับเทศนาครั้งแรก^๗ ได้ทรงปรารภถึงอาหารดาบส และอุทกดาบส ที่พระองค์ได้เคยอยู่อาศัยศึกษาหลักธรรมของท่านในกาลก่อน ว่า ท่านทั้งสองนี้มีปัญญา ทั้งมีกิเลสเบาบาง สามารถจะรู้ธรรมนี้ได้ฉับพลัน แต่ท่านทั้งสองได้สิ้นชีพเสียแล้วก่อนหน้า ๗ ราตรี มีจุ คือความตาย เป็นมาร เป็นภัยต่อคุณอันใหญ่ของท่านทั้งสอง ถ้าท่านยังมีชีวิตอยู่ ได้ฟังธรรมแล้วคงจะได้ตรัสรู้โดยฉับพลันทีเดียว ภายหลังทรงระลึกถึงปัญญาคึกว่า เป็นผู้มัวมีอุปนิสัยในอันจะตรัสรู้ธรรม ทั้งมีอุปการะแก่พระองค์มาก ได้เป็นอุปฐากของพระองค์เมื่อครั้งทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ครั้นทรงกำหนดแนในพระทัยว่า จะแสดงธรรมแก่ปัญญาคึกก่อน ดังนั้น ครั้นเวลาเช้าแห่งวันจาตุทถี ดิถีขึ้น ๑๔ ค่ำ แห่งอาสาฬหมาส คือ เดือน ๘ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทำภักติกเสร็จแล้ว ก็เสด็จดำเนินไปโดยทางที่จะไปยังเมืองพาราณสี อันเป็นทางระหว่างแห่งแม่น้ำคงคา กับแดนมหาโพธิ์ต่อกัน ทรงพบอาชีวกผู้หนึ่ง มีนามว่า อุปกะ เดินสวนทางมา ฝ่ายอุปกะได้เห็นพระรัศมีฉวีวรรณของพระผู้มีพระภาคเจ้าตามผ่องใส อย่างที่ไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน ก็ประหลาดใจ คิดไปว่า คนผู้นี้เฒ่าหนอจึงมีรัศมีโอภาสงามผุดผ่อง เป็นสง่างามเคารพยั้งนัก จึงเข้าไปใกล้แล้วปราศรัยด้วยคารวะเป็นอันดีว่า ข้าแต่สมณะ อินทรีย์ของท่านผ่องใส บริสุทธิปราศจากราคี ท่านบวชในสำนักไหน ใครเป็นครูของท่าน ท่านเล่าเรียนปฏิบัติธรรมในสำนักอาจารย์ผู้ใด กรุณาแจ้งให้ข้าพเจ้าทราบด้วย

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า “ ดูกร อุปกะ ตถาคตเป็นสยัมมู ตรัสรู้เองด้วยปัญญาอันยิ่ง ไม่มีใครเป็นครูอาจารย์สั่งสอน เป็นสัพพัญญู ตรัสรู้ธรรมทั้งหมด ไม่มีสิ่งใดที่ควรจะรู้ ซึ่งตถาคตไม่รู้ อุปกะเมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ตถาคตแสดงว่าใครเป็นครูสั่งสอนเล่า ”

อุปกะไม่เชื่อ ด้วยไม่มีญาณที่จะหยั่งเห็นตาม ทั้งไม่มีความรู้ที่จะซักถามถึงเหตุอันอื่นได้ สิ้นศรัทธาแล้วก็หลีกไปจากที่นั้น ตามสันดานของอาชีวก ที่มีทิฏฐิ ที่มันแต่ในลัทธิของตนเท่านั้นว่าถูกอาจารย์ของตนรู้จริง คนอื่นเปล่า ต่อมา พระผู้มีพระภาคเจ้าก็เสด็จโดยทางนั้นต่อไป พอเพลาสายัณห์ก็บรรลุถึงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

ขณะนั้น ปัญญาคึก ฤาษีทั้ง ๕ ได้แลเห็นพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาแต่ไกล จึงกล่าวหนดหมายกันว่า พระสมณะโคดม เลิกละความเพียรในการบำเพ็ญตบะ ในทุกรกิริยา บัดนี้ มีร่างกายผ่องใสงดงามยิ่งนัก คงจะไม่มีโอกาสได้บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว เสด็จมา ณ ที่นี้ ชะรอยจะมีความรำคาญไม่สบายพระทัย อยู่ไม่ได้โดยลำพังพระองค์เดียว จึงเที่ยวสืบเสาะแสวงหาเรา ดังนั้น ในบรรดาพวกเรา ใครอย่าทำปัจจุคมต้อนรับ อย่าไหว้อยากราบ อย่ารับบาตรจีวร ปลูกแต่อาสนะไว้ถวาย ด้วยพระองค์เป็นกษัตริย์ขัตติยตระกูลมหาศาล หากพระองค์ปรารภจะนั่ง ก็จะได้นั่งตามประสงค์ ครั้นทำกติกาสัญญานัดหมายแล้ว ก็ทำนั่งเพิกเฉยแสดงอาการไม่เคารพ ไม่ยินดีในการเสด็จมาของพระผู้มี

^๗ พระธรรมโกศาจารย์ (ชอบ อนุจารี), พุทธประวัติทัศนศึกษา, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.dharma-gateway.com> (วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๗).

พระภาคเจ้า แต่ครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จเข้ามาใกล้ ก็บรรดาให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ลืมกติกา สัญญาที่ทำกันไว้หมด พวกเขากลับขึ้นยืนประณตน์อัมมชัสสิ รับบาตร จีวร บางรูปตักน้ำมาล้างพระยุคลบาท บางรูปก็ร้องทูลเชิญให้เสด็จประทับ เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จประทับนั่งแล้ว ปัญจวัคคีย์ได้กล่าวปฏิสันถาร ถามถึงทุกข์สุขตามวิสัยของคนต่างถิ่นมาไกลได้พบกัน หากแต่ใช้สำนวนต่ำ ๆ ว่า อาวุโส โคตมะ อันเป็นกิริยาไม่เคารพ ซึ่งไม่เป็นการสมควร

แต่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสบอกว่า “ ดูกร ปัญจวัคคีย์ บัดนี้ ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว มาครั้งนี้หวังจะแสดงธรรมแก่เธอทั้ง ๕ เธอจงตั้งใจสดับ และปฏิบัติตามคำของตถาคต ไม่ช้านานสักเท่าใด ก็จะได้ตรัสรู้ตาม ”

ปัญจวัคคีย์ไม่เชื่อ กลับคัดค้านว่า “ อาวุโส โคตมะ แม้แต่กาลก่อน พระองค์ทรงบำเพ็ญตบะ ทำทุกกริยาด้วยความเพียรอย่างแรงกล้า ก็ยังไม่สำเร็จแก่พระสัมมาสัมโพธิญาณ แล้วไหนเลยจะความเพียรเวียนมาเป็นผู้มักมากแล้ว พระองค์จะตรัสรู้พระสัมโพธิญาณได้เล่า ”

แม้พระบรมศาสดาจะตรัสเตือนซ้ำอีก ปัญจวัคคีย์ก็ยังไม่เชื่อ กล่าวโต้แย้งถึง ๓ ครั้ง พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสเตือนด้วยพระกรุณา ให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ หวลระลึกถึงความหลังดูว่า “ ดูก่อนปัญจวัคคีย์ วาจาที่ไม่ควรเชื่อคำใด ตถาคตเคยกล่าวอยู่บ้างหรือ แม้แต่คำว่า ตถาคตได้ตรัสรู้พระสัมโพธิญาณนี้ ตถาคตเคยกล่าวกะใคร ที่ไหน แต่กาลก่อน ”

ด้วยอำนาจของพระวาจาจริงของพระองค์ เป็นอัศจรรย์ ทำให้พระปัญจวัคคีย์ระลึกเห็นตาม พวกเขันแนใจว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า คงจะได้ตรัสรู้จริงดังพระวาจา ก็พร้อมกันถวายบังคมพระยุคลบาทด้วยคารวะ ขอประทานอภัยโทษที่แสดงอาการไม่เคารพต่อพระองค์ในเบื้องต้นทุกประการ

ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช^๔ หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ๒๓๖ ปี เรื่องที่สำคัญที่สุดในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ นี่ก็คือ พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งสมณทูตไปประกาศพุทธศาสนาในแคว้นและประเทศต่าง ๆ รวมทั้งหมดมี ๙ สายด้วยกัน คือ

๑. พระมัทสนันติกเถระ และคณะไปแคว้นกัศมีร์และคันธาระ อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ซึ่งได้แก่แคว้นจัมมูและกัศมีร์ (แคชเมียร์) ในปัจจุบันนั้นได้แสดงธรรมโปรดพวกนาค ยักษ์และมนุษย์ให้หันมานับถือเป็นจำนวนมาก

๒. พระมหาเทวเถระ และคณะไปทิศกมณฑลอยู่ทางทิศใต้ของแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งได้แก่ ไมซอร์ ในปัจจุบันนี้ (อยู่ทางทิศใต้ของอินเดียติดกับเมืองมัทราส) แสดงเทวทูตสูตรโปรดชาวเมืองจนหันมานับถือพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

๓. พระรักขิตเถระ และคณะไปนวาสิประเทศ อยู่ในเขตกนราเหนือ ภาคตะวันตกเฉียงใต้ของอินเดีย แสดง อนมตคคปริยายกถาจนทำให้ชาวเมืองหันมานับถือพุทธศาสนา สร้างอาราม ๕๐๐ แห่ง กุลบุตรเข้ามาบวชในพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์, ประวัติพระพุทธศาสนาในอินเดีย, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๒), หน้า ๓๐ -

๔. พระโยนกธัมมรักขิตเถระ และคณะ ไปอุปฐกชนบทอยู่ริมฝั่งทะเลอาระเบียน ทางทิศเหนือของเมืองมุมไบ(บอมเบย์) ได้แสดงอัคคีขันธปมสูตร จบธรรมเทศนากุลบุตรขออุปสมบท ๑,๐๐๐ คน กุลธิดาขอบวช ๖,๐๐๐ คน นอกนั้นยังได้สร้างอารามเป็นจำนวนมาก

๕. พระมหาธัมมรักขิตเถระ และคณะไปแคว้นมหารัฐฐะ หรือ รัฐมหาราษฎร์ ภาคตะวันตกของอินเดีย ไม่ห่างจากเมืองมุมไบ (บอมเบย์) ในปัจจุบัน แสดงมหานารทชาดกและมหาภักสพชาดกแก่ชาวเมือง จบธรรมเทศนากุลบุตรขออุปสมบท ๘๔,๐๐๐ คนชาวเมืองหันมานับถือพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

๖. พระมหาภักขิตเถระ และคณะไปที่โยนกประเทศ ได้แก่ เขตแดนบากเตรีย ในอัฟกานิสถานและเปอร์เซียปัจจุบันท่านได้แสดงกาฬการามสูตรจนทำให้ชาวโยนกหันมานับถือพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก

๗. พระมัชฌิมเถระ พระภักสปะโคตรเถระ พระอฬกเถระ พระทุนทุภัสสร พระสหัสสเทวเถระ และคณะไปहिวันตประเทศ ได้แก่ เนปาล ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของอินเดีย พระมัชฌิมเถระได้แสดงพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ทำให้ชาวเมืองเลื่อมใสขออุปสมบทหลายพันคน

๘. พระโสณเถระ และ พระอุตตรเถระ และคณะไปที่สุวรรณภูมิประเทศ ได้แก่ ไทยพม่า และ มอญทุกวันนี้ ได้แสดงพรหมชาลสูตรจนทำให้ชาวเมืองหันมานับถือพุทธศาสนา กุลบุตรขอการอุปสมบท ๓,๕๐๐ คน กุลธิดาขอการอุปสมบท ๑,๕๐๐ คน

๙. พระมหินทเถระ พระอิฏฐิยะ พระอุตตยิยะ พระสัมภระ และ พระภัททสาละ ไปประเทศสิงหล หรือ ประเทศศรีลังกา ปัจจุบัน ได้แสดงหัตถิปโทปมสูตรโปรดพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ กษัตริย์แห่งสิงหล และชาวเมือง จนทำให้พุทธศาสนาได้ตั้งมั่นในเกาะนั้น

เมื่อเห็นการเดินทางไปประกาศศาสนาของพระพุทธานุสาวิตทั้ง ๙ สายนี้แล้วพอจะทราบได้ว่า ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช พุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองแพร่หลายไปไกลที่สุดยิ่งกว่าสมัยใด ๆ นับตั้งแต่พุทธศาสนาอุบัติขึ้นมา ในสมัยเมื่อพระองค์ยังทรงพระชนมายุอยู่นั้น พุทธศาสนาได้เจริญอยู่ในแคว้น มคธ โกศล วัชชี อังคะ วังสะ กาสี และอุชเชนีเป็นส่วนมาก คือได้เจริญอยู่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และตอนกลางบางส่วน พระพุทธองค์ได้เสด็จไปประกาศพุทธศาสนาใน ๗ รัฐ เท่านั้น ส่วนทางทิศใต้สุด ตะวันออกสุด และตะวันตกสุด พุทธศาสนายังไปไม่ถึง เพราะศาสนาพราหมณ์ยังมั่นคง แข็งแรงอยู่ แม้แต่ในที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง ก็ยังมีศาสนาพราหมณ์ และศาสนาเซนแทรกซึมอยู่ทุกแห่ง ในยุคของพระเจ้าอโศกนั้นได้มีการติดต่อกับราชอาณาจักรของกษัตริย์ที่อยู่ห่างไกลออกไป คือ

๑. กษัตริย์โยนะ นามว่า อันติโยคะ คือ พระเจ้าอันติโอโคสแห่งซีเรีย

๒. พระเจ้าตุระมายะ คือ พระเจ้าปโตเลมี แห่งอียิปต์

๓. พระเจ้าอันติเกนะ คือ พระเจ้าอันติโคโนส แห่งมาเซโดเนีย

๔. พระเจ้ามคะ หรือพระเจ้ามคัส อาณาจักรไกรินถัดจากอียิปต์

๕. พระเจ้าอลิกสุนพระ หรือพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ แห่งเอปรัสหรือประเทศกรีก

จากหลักฐานที่เราได้พบเห็นและ ได้รู้จากหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งปักไว้ตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ เกือบทั่วประเทศอินเดียนั้นแสดงให้เห็นว่า พระองค์ทรงมีความเลื่อมใสในพุทธศาสนาอย่างมาก คนรุ่นหลังจึงได้อาศัยสิ่งก่อสร้างเหล่านี้เป็นหลักฐานในทางประวัติศาสตร์ มิเช่นนั้นเราไม่อาจรู้ว่า สถานที่สำคัญของพระพุทธศาสนาในสมัยนั้นอยู่ที่ไหนบ้าง

๒.๒.๒ เกิดปฐมเทศนา

พระผู้มีพระภาคเสด็จประทับพักในสำนักปัญจวัคคีย์ ๑ ราตรี ครั้นรุ่งขึ้นเป็นวันปณณาสีขึ้น ๑๕ ค่ำ อาสาฬหมาส พระองค์จึงได้ทรงประกาศพระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ประทานปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ รูปนั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ที่สุด ๒ อย่าง บรรพชิตไม่ควรนิยมนินดี คือ กามสุขัลลิกานุโยค ทำตัวให้พัวพันด้วยสุขในกาม เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านตั้งเรือน เป็นของคนมีกิเลสตัณหาหนาไม่ใช่ของพระอริยะคือผู้บริสุทธิ์ไม่เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง

อตตกิลมณานุโยค ทำตนให้ลำบากเป็นทุกข์ ไม่ทำให้เป็นพระอริยะ ไม่เป็นประโยชน์อย่างหนึ่ง ทั้งสองอย่างนี้ อันบรรพชิตไม่ควรนิยมนินดี มัชฌิมาปฏิปทา เราได้ตรัสรู้แล้ว ทำดวงตาปริชาญาณให้สว่าง เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน คือ สิ้นตัณหาเครื่องรัดรั้ง”

มัชฌิมาปฏิปทานั้นเป็นอย่างไร?

มัชฌิมาปฏิปทา นั้นคือ ทางมีองค์ ๘ ทำผู้ดำเนินให้เป็นพระอริยะนั่นเอง

องค์ ๘ นั้น อะไรบ้าง ?

องค์ ๘ นั้น คือปัญญาความเห็นชอบ๑ ความดำริชอบ๑ วาจาชอบ๑ การงานชอบ๑ เลี้ยงชีวิตชอบ๑ ความเพียรชอบ๑ ระลึกชอบ๑ ตั้งใจชอบ๑

มัชฌิมาปฏิปทานี้แล เราได้ตรัสรู้แล้ว ทำดวงตาปริชาญาณให้สว่าง เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพาน

ภิกษุทั้งหลาย ทุกข์อย่างหนึ่งเป็นสัจจะของพระอริยบุคคล คือ ความเกิดเป็นทุกข์ ความแก่เป็นทุกข์ ความตายเป็นทุกข์ ความเหงาใจ ความรำพัน ความเจ็บไข้ ความเสียใจ ความคับใจ เป็นทุกข์ ความประจวบด้วยสิ่งไม่เป็นที่รัก ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก เป็นทุกข์ ความปรารถนาไม่สมหวังเป็นทุกข์

ทุกข์สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์อย่างหนึ่ง เป็นสัจจะของอริยบุคคล คือ ตัณหา ความทะยานอยาก ทำให้มีภพมีชาติ สหจรคด้วยความกำหนดยินดี เพลิดเพลินในอารมณ์นั้นๆ

ตัณหา อะไรบ้าง ?

กามตัณหา คือ ความทะยานอยากในอารมณ์ที่ใคร่๑

ภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในความมีความเป็น๑

วิภวตัณหา คือ ความทะยานอยากในความไม่มีไม่เป็น๑

ตัณหา ๓ ประการนี้แล เป็นเหตุให้เกิดทุกข์

ทุกข์นิโรธ ความดับทุกข์นี้อย่างหนึ่ง เป็นสัจจะของอริยบุคคล คือ ความดับตัณหาทั้ง ๓ นั้นแหละหมดสิ้น เป็นอเสสวิราคะ ความสละความวาง ความปล่อย ความไม่พัวพันซึ่งตัณหานั้นแล เป็นความดับทุกข์

ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา ทางเข้าถึงความดับทุกข์นี้อย่างหนึ่ง เป็นสัจจะของอริยบุคคล ได้แก่ อริยมรรค ทางมีองค์ ๘ นี้แล ปัญญาความเห็นชอบ๑ ความดำริชอบ๑ วาจาชอบ๑ การงานชอบ๑ เลี้ยงชีวิตชอบ๑ ความเพียรชอบ๑ ระวังชอบ๑ ตั้งใจชอบ๑ เป็นทางถึงความดับทุกข์

ภิกษุทั้งหลาย ดวงตา ญาณ ปัญญา วิชา แสงสว่าง ได้เกิดขึ้นแก่เรา ในธรรมทั้งหลายที่เราเคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า

ข้อนี้ ทุกข์ ควรกำหนดรู้ด้วยปัญญา และเราก็ได้กำหนดรู้แล้ว

ข้อนี้ ทุกขสมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด ควรละเสีย และเราได้ละเสียแล้ว

ข้อนี้ ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ ควรทำให้แจ้งชัด และเราก็ได้ทำให้แจ้งชัดแล้ว

ข้อนี้ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ทางเข้าถึงความดับทุกข์ ควรทำให้เกิด และเราก็ได้ทำให้เกิดแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงในอริยสัจ ๔ อันมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่างนี้ ยังไม่หมดจดเพียงใดแล้ว เรายังไม่อาจยืนยันว่า เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ไม่มีความรู้อันใดเหนือเพียงนั้น

เมื่อใด ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริง ในอริยสัจ ๔ เหล่านี้ของเราหมดจดดีแล้ว เมื่อนั้นเราอาจยืนยันตนว่า เป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ไม่มีความรู้อันใดเหนือ ก็แลปัญญาได้เกิดขึ้นแก่เราชัดว่า ความหลุดพ้นของเราไม่กลับกำเริบ ความเกิดครั้งนี้เป็นที่สุดแล้วบัดนี้ ไม่มีความเกิดอีก

เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสพระธรรมเทศนาอยู่ ธรรมจักขุ คือ ดวงตาอันเห็นธรรม ปราศจากธุลีมลทิน ได้เกิดขึ้นแล้วแก่ท่านโกณฑัญญะว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมด มีความดับเป็นธรรมดา” พระองค์ทรงทราบที่ท่านโกณฑัญญะ ได้เห็นธรรมแล้ว จึงทรงเปล่งอุทานด้วยความเบิกบานพระทัยว่า “อัญญาสิ วตโภ โกณฑัญโญ” แปลว่า “โกณฑัญญะ ได้รู้แล้วหนอ” พระโกณฑัญญะจึงได้คำว่า อัญญา อันเป็นคำนำหน้าพระอุทาน เพิ่มชื่อข้างหน้าเป็น พระอัญญาโกณฑัญญะตั้งแต่นั้นมา

เมื่อพระผู้มีพระภาค ทรงแสดงธัมมจักกัปปวัตตนสูตรจบลง ให้พระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลुโสดาปัตติมรรค เป็นพระโสดาบันแล้ว และให้บรรดาอเนกนิกรเทพยดาที่มาประชุมฟังธรรม เทศนาอยู่ได้บรรลุคุณวิเศษโดยควรแก่วิสัยสุดที่จะคณา

พระโกณฑัญญะจึงได้ทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุ ในพระธรรมวินัยของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงประทาน เอหิภิกขุอุปสัมปทา ให้เป็นภิกษุในธรรมวินัย ด้วยพระวาจาว่า “ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด” ด้วยพระวาจาเพียงเท่านั้นก็ได้สำเร็จเป็นภิกษุในพระธรรมวินัยอย่างสมบูรณ์ ด้วยในเวลานั้นยังมิได้ทรงบัญญัติวิธีอุปสมบทเป็นอื่นไว้ ทั้งเพ่งเป็นการประทานอุปสมบทครั้งแรกในพระศาสนาฉะนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะจึงเป็นพระสงฆ์องค์แรก เป็นพระอริยบุคคลองค์แรก และเป็นพระสาวกองค์แรกในพระศาสนา เป็นอันว่า พระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ได้เกิดขึ้นบริบูรณ์ในกาลแต่บัดนั้น

พระบรมศาสดามีพระพุทธประสงค์จะทรงโปรดพระปัญจวัคคีย์ให้สำเร็จพระอรหัต เพื่อเป็นกำลังในการประกาศพระศาสนาต่อไป จึงเสด็จจำพรรษา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ทรงสั่งสอนบรรพชิตทั้ง ๔ รูปที่เหลืออยู่นั้น ด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆ ตามสมควรแก่อัธยาศัย เมื่อท่านวัปปะ และท่านภัททิยะ ได้ธรรมจักขุ ดวงตาเห็นธรรมอย่างพระอัญญาโกณฑัญญะแล้ว ทูลขออุปสมบท พระศาสดาก็ทรงประทานอุปสมบทแก่ท่านทั้ง ๒ นั้น เหมือนอย่างประทานแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ ภายหลังท่านมหานามะและท่านอัสสชิได้ธรรมจักขุแล้วทูลขออุปสมบท พระบรมศาสดาก็ทรงประทานเหมือนอย่างประทานแก่สาวกทั้ง ๓

ครั้นพระภิกษุปัญจวัคคีย์ ตั้งอยู่ในที่พระสาวกแล้ว มีอินทรี มีศรียา เป็นต้นแก่กล้าสมควรสดับธรรมจำเริญวิปัสสนา เพื่อวิมุตติเบื้องสูง ครั้นถึงวันแรม ๕ ค่ำแห่งเดือนสาวณะ คือ เดือน ๙ ซึ่งเท่ากับแรม ๘ ค่ำ เดือน ๘ ไทย ด้วยสมัยนั้น นับแรมเป็นต้นเดือน นับขึ้นเป็นปลายเดือน พระศาสดาจึงได้แสดงพระธรรมสั่งสอนพระปัญจวัคคีย์ด้วย อนัตตลักขณสูตร เมื่อพระบรมศาสดาตรัสพระธรรมเทศนา แสดงอนัตตลักขณสูตรอยู่ จิตของพระภิกษุปัญจวัคคีย์ผู้พิจารณาภูมิธรรมตามกระแสเทศนานั้น พ้นแล้วจากอาสวะ ไม่ถือมั่นด้วยอุपाทาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ครั้นนั้นมีพระอรหันต์เกิดขึ้นในโลก ๖ องค์ คือ พระสัมพุทธเจ้า ๑ พระอริยสาวก ๕ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ๑ พระวัปปะ ๑ พระภัททิยะ ๑ พระมหานามะ ๑ พระอัสสชิ ๑ รวมเป็น ๖ ด้วยประการฉะนี้

๒.๓ วิธีการทำงานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

๒.๓.๑ หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลได้ก่อตั้งขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการคือ

๑. เพื่อสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลที่หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลตั้งอยู่ เพื่อพัฒนาตนเองตามที่ถูกต้องตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ

๒. เป็นศูนย์กลางประสานงานระหว่าง วัด บ้าน และหน่วยงานในการที่จะอยู่ร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

๓. เพื่อเป็นศูนย์รวมความคิดของประชาชนทุกหมู่เหล่า กล่าวคือ ความคิดที่มีประโยชน์สร้างสรรค์จะนำมาพัฒนาหมู่บ้านได้ให้เจริญรุ่งเรืองให้มาแสดงที่หน่วยงาน อ.ป.ต.

๔. เพื่อเป็นศูนย์รวมพลังในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข

๕. เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสาร

เพื่อให้วัตถุประสงค์หลัก ๕ ประการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลบังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนอย่าแท้จริง อ.ป.ต. จำเป็นต้องปรับบทบาทของหน่วยงานให้มีความคล่องตัว ตามระเบียบว่าด้วยการตั้งหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล พุทธศักราช ๒๕๔๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตีรี้ แห่งราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรม

ข้อ ๑ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า "หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖"

ข้อ ๒ ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ตั้งแต่วันใช้ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘

ให้บรรดาหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๑๘ ให้คงเป็นหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมหาเถรสมาคมนี้

๒.๓.๒. การพัฒนาศาสนสถานให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการเผยแผ่หลักธรรม

การพัฒนาวัดและศาสนสถานให้เหมาะสมกับเป็นสถานเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาตามสนภาวะของสังคม และให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยจัดสภาพแวดล้อมภายในวัดและศาสนสถานให้สะอาดร่มรื่น

- พัฒนาและปรับปรุงวัดให้มีความสะอาด ร่มรื่น มั่นคง เหมาะสมกับเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประกอบกิจการ และกิจกรรมของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนจิตใจ และเป็นอุทยานทางการศึกษา

- สนับสนุนและส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในท้องถิ่น
- สนับสนุนให้วัดทำหน้าที่เกื้อกูลสงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ
- ให้การศึกษาและอบรมแก่พระสงฆ์สามเณร และผู้นำทางศาสนาให้มีความรู้ในการบริหารจัดการสมัยใหม่

๒.๓.๓. หลักธรรมสำหรับการพัฒนา

หลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรืองที่กล่าวไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. ๒๕๔๖ มีทั้งหมด ๘ ประการ

๑. ศีลธรรมและวัฒนธรรม
๒. สุขภาพอนามัย
๓. สัมมาชีพ
๔. สันติสุข
๕. ศึกษาสงเคราะห์
๖. สาธารณสงเคราะห์
๗. กตัญญูกตเวทิตาธรรม
๘. สามัคคีธรรม

หลักธรรมสำหรับใช้ในการพัฒนาจิตใจนั้น มีมากมายหลายประการ บางอย่างเหมาะสมแก่คนทั่วไป เช่น ความไม่ประมาท ความเกลียดชัง กลัวบาป การพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น บางอย่างเหมาะสมสำหรับฆราวาสผู้ครองเรือน หรือ บางอย่างเหมาะสมกับนักบวช ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องรู้เรื่อง เข้าใจ

๒.๔ ผลการดำเนินงานในปัจจุบัน

ตามหลักการแนวคิดทางการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้ดี และถูกต้องตามหลักการที่ดีแล้วไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ความต้องการอารมณ์ซึ่งอาจหมายถึงตัวเนื้อหาสาระ (Message)^๙ ที่ผู้ส่งสารต้องการให้ผู้รับเกิดความเข้าใจร่วมกัน หรือมีความหมายที่คล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากมีผู้นิยามความหมายของการสื่อสารไว้ในหลายทัศนะด้วยกันจึงอาจสรุปถึงลักษณะองค์ประกอบ (Communication Elements)^{๑๐} ที่สำคัญๆ ของการสื่อสารได้อย่างน้อย ๔ ประการ ดังนี้

๑. ผู้ส่งสาร (Sender) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิด มีความต้องการ มีความตั้งใจที่จะส่งข้อมูลข่าวสาร มีอารมณ์ มีความรู้สึกนึกคิด มีความคิดเห็นทัศนคติ มีความเชื่อและอื่นๆ ไปยังผู้รับสาร เพื่อก่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้รับสารดังนั้นผู้ส่งสารจึงถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งในการเลือกข้อมูลข่าวสาร การเลือก วิธีการ และช่องทางที่จะทำให้สารไปถึงผู้รับสาร รวมทั้งการเลือกกลุ่มผู้รับสาร ผู้ส่งสารอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล ทั้งการส่งสารผู้ส่งจะส่งสารโดยมีเจตนาหรือไม่มีเจตนาก็ได้ ข้อมูลข่าวสารอาจเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการนั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ลักษณะการสื่อสารนั้น ทำผู้ส่งสารจะประสบผลสำเร็จหรือความล้มเหลว สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารบางคนอาจมีบุคลิกน่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใสในสายตาของผู้รับสาร บุคคลบางคนอาจไม่เป็นเช่นนั้น มีปัจจัยอยู่

หลายประการที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้รับสาร ซึ่งแมคครอส^{๑๑} ได้กล่าวเอาไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑.๑ ความสามารถ (Competence) ได้แก่ความรู้ความสามารถในข้อมูลข่าวสาร และในการส่งสารรวมทั้งความสามารถในการจัดการควบคุมสถานการณ์ในการสื่อสาร

๑.๒ คุณลักษณะหรือบุคลิกลักษณะ (Character or Appearance) ได้แก่บุคลิกที่ดีทั้งภายในและภายนอก ผู้ส่งสารจะต้องแสดงถึงความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบดีสามารถตัดสินใจกระทำในสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งแสดงลักษณะการให้ความอบอุ่นเป็นที่น่าไว้วางใจ อันจะสามารถสร้างความเชื่อถือ เลื่อมใสศรัทธาแก่ผู้รับสาร

๑.๓ ความสุขุม เยือกเย็น (Composure) หมายถึง ความแคล่วคล่องในการสื่อสาร ไม่มีอาการที่แสดงถึงความตื่นเต้นหวาดกลัว หรือควบคุมอารมณ์ไม่ได้

^๙พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๕๑-๖๓.

^{๑๐}<http://www.hr-fspm.com> (วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๓).

^{๑๑}เมธี ปิยะคุณ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒), หน้า ๔๗.

๑.๔ การเป็นคนที่ยังคงยอมรับหรือเป็นที่รู้จักทางสังคม (Social Ability) ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ได้รับความรู้สึกที่ดีจากผู้รับสารในเบื้องต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้รับสารคาดหวังอยู่แล้ว แต่ถ้าหากผู้ส่งสารทำการสื่อสารไม่ดี อาจส่งผลทางลบต่อผู้รับสารในครั้งต่อไป

๑.๕.การเป็นคนเปิดเผย(Extroversion)เกิดขึ้นโดยการให้ข้อมูลที่เพียงพอและไม่ปิดบังข้อมูลของผู้ส่งสารจะทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองรู้สึกไว้วางใจผู้ส่งสารมีผลทำให้ผู้รับสารสามารถรับรู้และเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร

๒. สาร (Message)^{๑๒} หมายถึงเรื่องราวอันมีความหมาย ซึ่งถูกแสดงออกมาโดยอาศัยภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆก็ตามที่สามารถทำให้เกิดการรับรู้ร่วมกันได้ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๒.๑ รหัสสาร (Message Codes)คือภาษา(Language)^{๑๓}หรือสัญลักษณ์(Signal) ที่มนุษย์คิดขึ้นเพื่อแสดงออกแทนความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม และวัตถุประสงค์ต่างๆ ของผู้ส่งสาร รหัสสารอาจถูกแสดงออกมาเป็นสารที่เป็นทั้งภาษาพูดภาษาเขียน รหัสที่ไม่ใช่ภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่ผู้ส่งสารจะเลือกใช้รหัสสารแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับระบบสังคมวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมของผู้รับสารซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน

๒.๒ เนื้อหาของสาร (Message Content) หมายถึงเรื่องราวสิ่งต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการจะถ่ายทอดหรือส่งไปยังผู้รับสาร แบ่งได้หลายประเภทตามเนื้อหาของสารในรูปแบบต่างๆ มีเนื้อหาเชิงวิชาการ และเนื้อหาไม่ใช่เชิงวิชาการ เป็นต้น

๒.๓ การจัดเรียงลำดับ (Message Treatment) หมายถึง รูปแบบวิธีการในการนำรหัสสารมาเรียบเรียงเพื่อให้ได้ใจความตามเนื้อหาที่ต้องการ ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างของภาษา (Structure) และบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล

๓. ช่องทางการสื่อสาร (Channel or Media) หมายถึง พาหนะตัวนำพาข่าวสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารที่ใกล้ชิดที่สุด อาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ อันได้แก่ การมองเห็นการได้ยิน การดมกลิ่น การลิ้มรส และการสัมผัส รวมถึงคลื่นแสงคลื่นเสียงและอากาศที่อยู่รอบๆ ตัว ซึ่งลักษณะการสื่อสารไม่ว่าผู้ส่งสารจะใช้กลยุทธ์อะไร การสื่อสารจะเกิดประสิทธิผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่

๓.๑ ความเหมาะสมของสื่อกับผู้ส่งสารได้แก่ความสามารถความชำนาญในการใช้สื่อของผู้ส่งสาร

^{๑๒}ดร.ทัศนีย์ กระจ่างอิน, ภาษาไทยกับการสื่อสาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕ – ๓๑.

^{๑๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๖.

๓.๒ ความเหมาะสมของสื่อกับเนื้อหาของสารได้แก่ ระดับความสามารถของสื่อในการถ่ายทอดเนื้อหาอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนหรือมากน้อยเพียงใด

๓.๓. ความเหมาะสมของสื่อกับผู้รับสาร ได้แก่ ความสามารถที่ผู้รับจะสามารถเข้าถึงสื่อประเภทต่างๆ

๓.๔ ความเหมาะสมของสื่อกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ การเข้ากันได้ของสื่อกับสภาพแวดล้อมในสถานการณ์ของการสื่อสารที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเช่นพื้นที่เป็นภูเขาหรือเป็นเกาะ เป็นต้น

๓.๕ ความเหมาะสมของสื่อกับปัจจัยด้านการเงิน ได้แก่ การพิจารณาถึงงบประมาณการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับการเลือกใช้สื่อ

๔. ผู้รับสาร (Receiver) เนื่องจากผู้รับสารเป็นบุคคลที่สำคัญในการสื่อสารแม้การสื่อสารจะเริ่มต้นจากผู้ส่งสาร แต่บุคคลที่จะแสดงว่าการสื่อสารประสบความสำเร็จหรือไม่นั่นก็คือผู้รับสาร ถ้าผู้รับสารต้องการรับสารตามที่คุณส่งสารส่งในขณะนั้น หรือผู้รับสารมีความรู้ในการที่จะทำความเข้าใจต่อสาร ก็จะทำให้การสื่อสารสำเร็จได้โดยง่าย ในทางตรงข้ามหากผู้รับสารขาดความสนใจ ปิดกั้นการรับข่าวสาร หรือผู้รับที่ไม่สามารถทำความเข้าใจในสารที่คุณส่งให้ได้ก็จะทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลว ดังนั้นการสื่อสารทุกครั้งสิ่งที่ผู้ส่งจะต้องพิจารณาและคำนึงถึงอย่างมากก็คือผู้รับสาร

สรุปคือ เริ่มตั้งแต่อดีตของประเทศไทยเป็นต้นมาการอบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มมาเป็นเวลาช้านานแล้ว จนกระทั่งในปัจจุบันการอบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาเริ่มต้นจากการวางรากฐานทางพระพุทธศาสนาให้เกิดความมั่นคง การอบรมเผยแผ่เริ่มโดยการแสดงธรรมเทศนาของพระภิกษุสงฆ์ผู้เข้ามาเผยแผ่ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาความเจริญยังก้าวมาไม่ถึงในเรื่องของการจัดบันทึกสิ่งต่างๆ เอาไว้จนกระทั่งในเวลาต่อมาถึงได้มีการจัดบันทึกขึ้นตามความเจริญในยุคสมัยต่อมา ดังนั้นยุคสมัยแรกเริ่มจึงไม่ได้มีการจัดบันทึกใดๆ ทั้งปวงอาศัยก็ด้วยการจดจำต่อกันมา อันเป็นวิธีการเริ่มต้นตามยุคสมัยนั้นก็เปลี่ยนไปตามกาลเวลา และการพัฒนาของสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาเชิงรุกนั้นต้องอาศัยศักยภาพของตัวบุคคลเป็นหลักในการอบรมเผยแผ่ พิจารณาจากกลุ่มเป้าหมาย คือผู้ฟัง หรือผู้รับสารได้ ๒ ประเภทดังนี้ คือ การเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน และการเผยแผ่แก่คนทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ

การอบรมเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากขึ้น จนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต รักการปฏิบัติธรรม และตระหนักในคุณค่าของพระพุทธศาสนา จนกระทั่งช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป

การอบรมเผยแผ่แก่บุคคลทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือศาสนาพุทธนั้น ก็เพื่อให้มีความเข้าใจถึงแนวความคิดพื้นฐาน หรือหลักธรรมเบื้องต้นของพระพุทธศาสนา สร้างทัศนคติที่ดีต่อศาสนาพุทธ จนเกิดความสนใจศึกษาและทดลองปฏิบัติธรรมตามคำสอนในพระพุทธศาสนา เช่น ลองฝึกสมาธิ จนกระทั่งเห็นผล เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ในที่สุดแล้วหันมานับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวพุทธโดยสมบูรณ์ ในด้านต่างๆมาพัฒนาการเผยแผ่งานพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป